

Els itineraris patrimonials de Castellar del Vallès: un cas d'èxit de valorització del patrimoni literari, històric i paisatgístic per a la dinamització local

Oriol Vicente. Coordinador de la CORE en Patrimoni Cultural de la UAB i director del Centre d'Estudis de Castellar del Vallès - Arxiu d'Història.

AH
CVA

arxiu d'història
de castellar del vallès

INS CASTELLAR

MASIA
MUNTADA

Art càdia

CENTRE DE FORMACIÓ
I CRIACIÓ ARTÍSTICA

LA PEDRA FINA

Ajuntament de
Castellar del Vallès

Col·legi
el Casal

COL·LECTIU PERE QUART

CEC
CENTRE D'ESTUDIS
ESCOLARS
CASTELLAR DEL VALLÈS

AGENCIAMENTS

AMICAL
WIKIMEDIA

FUNDACIÓ EDUCATIVA
FEDAC
CASTELLAR

CAMINANT AMB LA HISTÒRIA

Diputació
Barcelona

ASSOCIACIÓ DE
LES ARENES

“El paisatge és el resultat de la relació que les societats humanes han establert amb el seu medi”. **Francesc Muñoz**

Els models d'innovació per al desenvolupament

Entitats del sector públic: governs centrals, regionals i locals, organitzacions intergovernamentals, entitats governamentals, com ministeris i organismes, administracions públiques i altres entitats públiques, excepte en el sector de l'educació i la recerca.

Empreses: emprenedors, petites i mitjanes empreses, corporacions i altres organitzacions que busquen beneficis que operen en el mercat i el sector privat, inclosos els sectors comercials de TIC i tecnologia, així com els representants d'aquests grups d'interès, i organitzacions comercials.

Entitats educatives i de recerca: escoles, col·legis, universitats, instituts de recerca i laboratoris de recerca i innovació, ja sigui en el sector públic, privat o civil.

La societat civil: comprèn tant organitzacions no lucratives com organitzacions no governamentals, entitats benèfiques, fundacions, associacions, sindicats i empresaris socials quan no busquen beneficis, així com comunitats més informals i poc organitzades, ciutadans, grups d'interès i moviments.

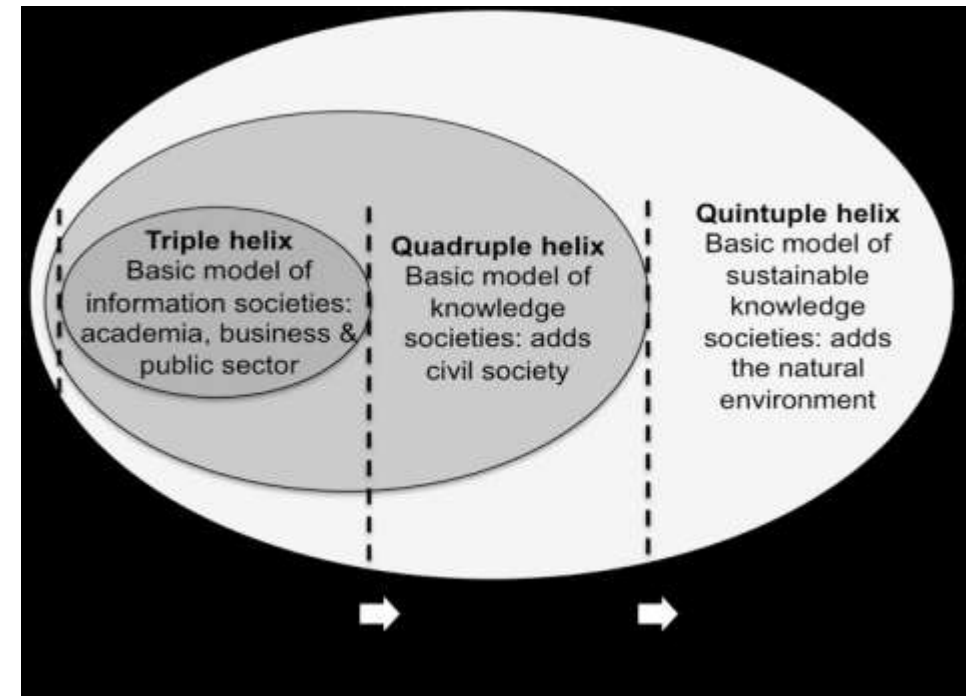

El model d'innovació de la quintuple hèlix: una mirada cap al Desenvolupament Sostenible

Relació actual de la societat amb el paisatge a través del model d'innovació de la quintuple hèlix (Carayannis, 2012)

La cinquena hèlix està formada per l'**entorn natural de la societat**. Un tipus relativament nou de generació de coneixement i innovació captada pel terme **transició socioecològica** que és necessària per al Desenvolupament Sostenible

El Model 5H és **interdisciplinari i transdisciplinari** alhora: la complexitat de l'estructura de cinc hèlixs implica una comprensió analítica completa de totes les hèlixs i requereix la **implicació contínua de la tot l'espectre disciplinari**, que va des de les ciències naturals (el medi natural) fins a les ciències socials i les humanitats (la societat, la democràcia i l'economia).

Aplicació del model 5H a través de la creació de rutes pel territori

- Diferents entitats implicades
  - Administracions territorials: Ajuntament de Castellar del Vallès, DIBA
  - Centres de recerca i ensenyament
  - Empreses i Fundacions
  - Entitats i associacions ciutadanes
- Desenvolupades al territori
  - Terme municipal de Castellar del Vallès
  - Parc Natural de Sant Llorenç del Munt
- Combinació d'aspectes històrics, culturals, paisatgístics i patrimonials

Rutes històriques

Setembre 2016 acord entre l'Ajuntament de Castellar del Vallès, el Centre d'Estudis de Castellar del Vallès -Arxiu d'Història i Caminant amb la Història (empresa de guiatge turístic)

Cinc rutes diferents que volen acostar una mica la història i el patrimoni que el municipi té, i acostar-lo al públic

- La història de Castellar del Vallès
- Ruta medieval: Castellar Vell i el Castell dels Clasqueri
- Ruta pel modernisme i altres estils artístics
- Ruta de la Guerra Civil a Castellar
- Ruta per la història de l'associacionisme

<https://www.naciodigital.cat/sabadell/noticia/10608/exit/rutes/guiades/caminant/amb/historia/castellar>

Rutes històriques dins les Jornades Europees del Patrimoni - 2017

Barraques, vinyes, vi i esperits: el patrimoni vitivinícola de Castellar del Vallès - Sortida a peu i tast de vi.

Rutes històriques dins les Jornades Europees del Patrimoni - 2016

Castellar per descobrir

Visita guiada per indrets de Castellar desconeguts, curiosos i poc accessibles.

El Patrimoni de Pedra Seca de Castellar del Vallès: ruta per barraques i pedreres del Puig de la Creu

Visita guiada per barraques de vinya, les construccions de pedra seca, les pedreres i els forns de calç del sector del Puig de la Creu.

Rutes històriques dins les Jornades Europees del Patrimoni - 2015

El patrimoni industrial del Ripoll

Sèquies, molins, construccions de pedra seca i fàbriques tèxtils del riu Ripoll al seu pas per Castellar. .

Rutes històriques dins les Jornades Europees del Patrimoni - 2014

Ronda per la Tolosa de 1714.

Història dels carrers de Castellar al 1714, un dels actes per commemorar els 300 anys del 1714.

Ruta històrico-musical per les Arenes 2017/16

Passejant per Les Arenes i pel temps amb música

Recorregut musical i poètic per l'entorn de l'ermita de Les Arenes, el veïnatge modernista de Les Arenes i el riu Ripoll de Castellar del Vallès dins el parc de Sant Llorenç del Munt i l'Obac..

Passejant per Les Arenes i pel temps amb música

22 d'abril de 2018

Lloc de trobada:
a les 11.0 h.
a l'Espai Recreatiu de l'ermita de Santa Maria de les Arenes

Informació i inscripcions:
Alicia Masual Castellar
www.masualcastellar.com
o al telèfon 93 75 42 71 6
Ordre de: 16.000 - 25.000
Preu: 5 euros

Amb la col·laboració de:
Diputació de Barcelona i Forcadell de Muntada
tel. 937 541 052 - 436741802
www.diputació.barcelona.cat

"Passejant per Les Arenes i el temps amb música", és un recorregut, musical i poètic per l'entorn de l'ermita de Santa Maria de les Arenes, el veïnatge modernista de les Arenes i el riu Ripoll de Castellar del Vallès dins el Parc de Sant Llorenç del Munt.

El recorregut es compon de 7 punts de trobada, a cada punt hi ha una intervenció temàtica i poètica per destacar i explicar la característica patrimonial i històrica del lloc, relacionada amb una interpretació musical.

El que es pretén és fer conèixer un espai del nostre territori d'un gran valor històric i patrimonial d'una manera lúdica i participativa però també rigorosa. Que tot això quedi participat localment i valoris que els que hi són d'obra en sigin una experiència inoblidable i del seu viatge al llarg que desenvolupa les seves competències de la zona.

Rutes literàries

- Relació de la poesia/els poetes amb el paisatge
- Veure i entendre el món a través de les paraules
- Paisatge com a forma d'expressió metafòrica d'estats d'ànim i sentiments
- Docència de literatura catalana i medi social a la ESO
- Valorització del patrimoni tangible i intangible (literari, paisatgístic, natural, ..)
- Incorporació de TIC com a eina en el discurs patrimonial i en l'ensenyament
- Recuperació de l'entorn força degradat del Riu Ripoll i dels rodals de Castellar
- Nous usos de l'entorn i del patrimoni
- Obertura de patrimoni Privat al públic (Ca n'Oliver, Can Borrell, Castell de Clasquerí,..)

Passejant amb Miquel Desclot: 2012

Nova poesia catalana. Poetes dels 70's.

“La poesia és per fer-la servir, ha de servir, en qualsevol context. M'agrada ser un poeta útil. Jo no escric per a mi sol, escric per compartir el que escric. Quan t'adones que fa servei, és una satisfacció”

Miquel Desclot, 2012

Passejant amb Miquel Desclot

PEDRA ARCA

Et guio per camins sense atzavares,
pel bosc que només fressa ja el toixó,
al cim ventós de l'encinglat turó
on es fan cendra velles alimares;
t'ensenyó, pel camí, el parlar dels pares,
avidant, mot a mot, sàlvia i timó,
com si no fossis mestre i jo minyó
i el teu coratge ens hagués fet compares.
Perquè des de l'altura vegis néixer,
com rebrot en rabassa putrescent,
com plançó tendre en socarrada feixa,
la paraula de sang arborescent
que per florir un minut al sol vol créixer,
arbre de marbre sobre el monument.

Traduint Petrarca

Passejant amb Joan Arús, la QRuta Joan Arús i el dossier didàctic: 2014-2016

QRUTA Joan Arús

3 - Cal Calisó

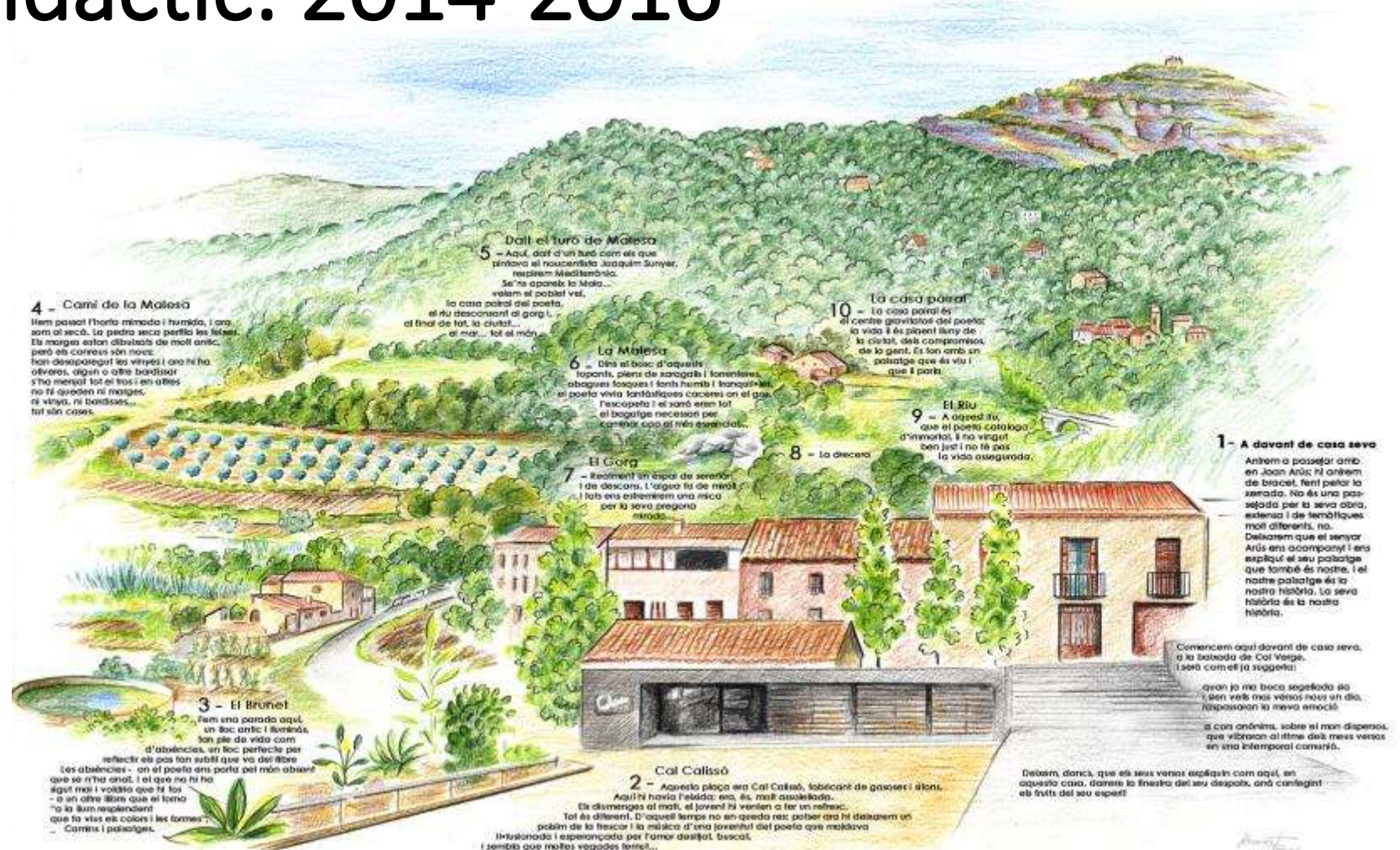
PASSEJANT AMB
JOAN ARÚS

Dossier didàctic de la QRuta Arús

In cicle (730)

Castell del Vallès

Passejant amb Joan Arús

Jo tinc el meu poble com el té tothom.
No cal pas que digui quin és el seu nom;

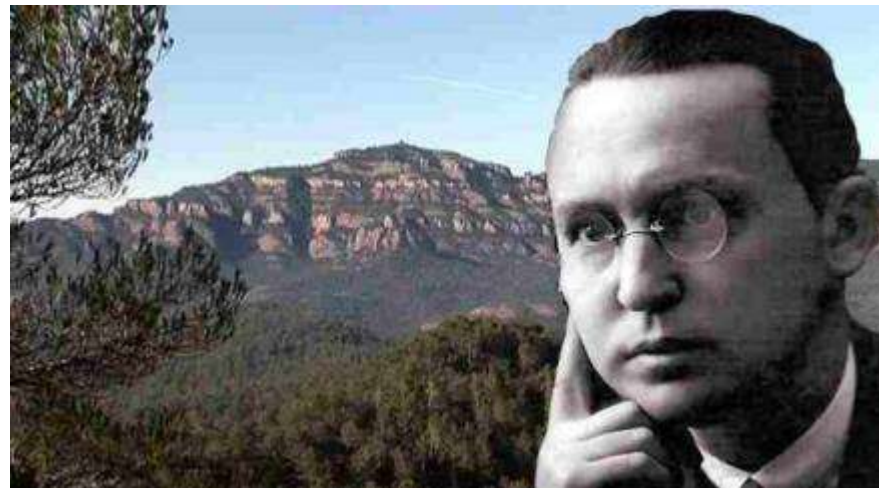
no cal que les seves virtuts altifiqui
ni les seves gràcies una a una expliqui

—si una muntanyola li fa de capçal
i besa ses plantes un riu immortal—,

perquè arreu hi ha viles i ciutats i pobles
més grans, més formosos, més vells o més nobles,

i també podrien ser cantats com tu
amb versos que fossin com un calc segur.

Joan Arús. El meu poble - Nous Poemes

Passejant amb Joan Arús

Passejant amb Joan Arús: la Qruta Joan Arús

La [QRuta Joan Arús](#) és una ruta literària que ens durà per alguns dels indrets més encisadors de Castellar del Vallès, i que van ser lloc d'inspiració del poeta Joan Arús i Colomer.

La ruta està marcada amb codis QR, cadascun d'ells ens introduirà als seus llocs, als seus poemes, al seu món. Només cal que descarregueu una aplicació per llegir aquest codis i gaudiu de la paraula del poeta. Aquesta la podeu llegir o escoltar-la directament en el vostre dispositiu a través dels vincles que hi trobareu a cadascun dels punts.

VIQUIPÈDIA
L'enciclopèdia lliure

VIQUITEXTS

Passejant amb Joan Arús: el dossier didàctic

Què fem a les aules?

- Introducció de Miquel Desclot
- Feina prèvia a l'aula amb el dossier
- Realització de la ruta poètica (QR)
- Feina final a classe

PASSEJANT AMB
JOAN ARÚS

Dossier didàctic de la QRuta Arús

2n cicle d'ESO

Castellà del Vallès

“La font”

Oh, font vora el camí,
que un llor corona!
Plau-me reposar aquí,
sol, una estona.

L'aigua va sanglotant
damunt la pica
mentre les branques fan
suau musica.

Assegut al pedrís,
sota l'ombratge,
paladejo l'encís
d'aquest paratge.

Una griva que ve,
tantost m'albira,
desvia el vol lleuger
vers la rovira.

Després, bec a ple raig
l'aigua gemmada,
prenc delit i me'n vaig
per la pujada.

Beneït el camí
que, al pas, ens mostra,
vora un raig cristal·lí,
l'ombra d'un sostre!

- Què dibuixaries, si haguessis de convertir els primers deu versos en dibuix?

- Com dóna a entendre que el seu poble té valor, sense necessitat de dir-ne cap gràcia ni virtut? (subratlla el vers o versos)

- Subratlla els versos on diu "la raó" que fa que el seu poble sigui diferent dels altres

---

- Amb quatre ratlles dibuixa la visió del poble que tens des d'aquí.

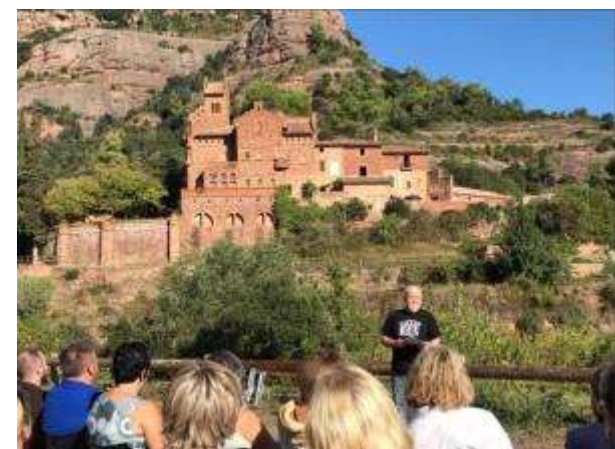
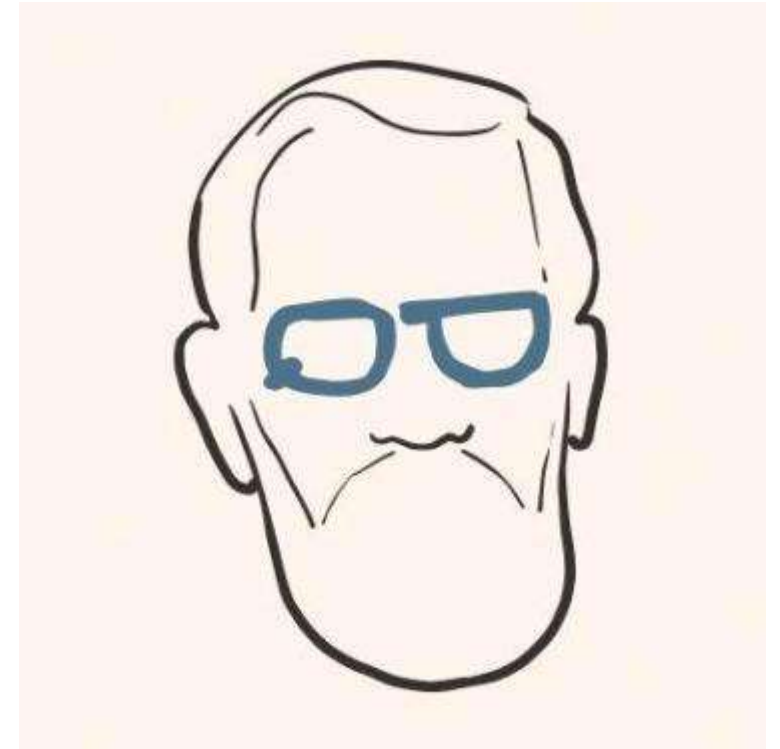
C

Itinerari Joan Oliver “Pere Quart”

Els espais de l'Alt Vallès

- Primer vermut literari al Marquet de les Roques
- Itinerari pels espais de Castellar del Vallès relacionats amb Joan Oliver “Pere Quart
- Inici de curs a la Vall d'Horta

Itinerari Joan Oliver "Pere Quart"

L'itinerari tracta de descobrir la identitat castellarenca del poeta sabadellenc a través de la visita a diversos espais de Castellar del Vallès i l'entorn del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt relacionats amb la seva vida i obra.

Ajuntament de
Castellar del Vallès

4. Ca n'Oliver

Situada vora del límit urbà de ponent, confrontat amb Can Camer, va ser la casa pairal de la família paterna de Joan Oliver, escenari d'una part important de la vida i de l'obra de l'escriptor. Explica el poeta com els seus germans i ell, d'infants, "ens dellem per anar a fora, a la nostra casa de pagès de Castellar, on la vida prenia per a nosaltres un sentit de llibre plenitud, que a ciutat només podem somiar o estrafer". En aquesta casa impressionant (barreja d'elements gòtics medievals, de l'art popular de la pagesia catalana i del Modernisme arquitectònic), s'hi van esdevenir episodis de la infantesa i de la maduresa de Joan Oliver, que han quedat reflectits en la seva obra: l'agonia de l'àvia, les trapelleries i les canallades de l'oncle capellà, les aventures i els jocs infantils en contacte amb la natura, l'experiència terrible de la mort dels germanets... I escenes anecdòtiques i significatives, que no són gaire conegudes i que tenen el rerefons històric de la Guerra Civil i de la postguerra franquista.

Ca n'Oliver en Facultat.
FOTOS: ANTONI SEGUI

Joan Oliver, la segona dona
Eulàlia i la filla Sílvia, a finals
dels anys 50 a Ca n'Oliver. FOTO:
ARXIU FAMILIA OLIVER

5. Castell de Castellar

Vista del Castell de Castellar des del camí
de Ca n'Oliver. FOTO: ANTONI SEGUI

Conegut també com el Castell de Clasquerí, està situat al sud-oest del nucli urbà, a la riba dreta del riu Ripoll. Malgrat la seva distància geogràfica amb el nucli urbà, el Castell sempre ha estat un element referent i important al llarg de la història del nostre municipi, des del segle X, quan es troben les primeres referències, fins al segle XX. Personatges i fets com Ermessenda de Carcassona, la família Montcada, Isabel de Clasquerí, els Meca, la cacera de bruïnes, la Guerra de Successió o els maquis han estat lligats a aquest edifici. I en aquest cas també en relació amb el personatge de Joan Oliver. Una relació que, sobretot, va lligada amb el moment històric de la Guerra Civil, quan l'escriptor viu intensament activisme polític, literari i cultural. És una època de gran creativitat literària en el camp poètic i teatral, poc abans de marxar cap a l'exili a França i, més tard, a Xile.

Realització i organització:

Anton Carbonell (Col·lectiu Pere Quart) i
Llorenç Genescà (Caminant amb la història)

Amb el suport de l'Arxiu d'Història de Castellar del Vallès
i de l'Ajuntament de Castellar del Vallès.

Joan Oliver a Castellar del Vallès. FOTO: ANTONI SEGUI

**JOAN OLIVER
"PERE QUART"
A CASTELLAR
DEL VALLÈS**

Itinerari pels espais de Castellar
del Vallès relacionats amb la vida i
l'obra del poeta Pere Quart

Itinerari Joan Oliver "Pere Quart"

1. La casa natal del poeta Joan Arús

La casa natal del poeta Joan Arús, a la baixada de Cal Verge (al costat de la Plaça Calissó), serà el punt de partida de l'itinerari. Ens permetrà recuperar la memòria del Castellar de començaments de segle XX, l'època en què la família Oliver va fer llargues estades a la nostra vila. També descobrirem la relació especial que van tenir Joan Oliver i Joan Arús pel que fa a la poesia i a l'activisme literari. I així anirem introduint la figura de l'escriptor Joan Oliver (Sabadell, 1899 – Barcelona, 1986) i de la seva personalitat poètica com a "Pere Quart".

2. Monòlit a Joan Oliver. "Codicil de poeta"

L'any 1989, Castellar del Vallès va dedicar un carrer al poeta a Can Carner, a pocs metres de la seva casa pairal. També es va erigir un monòlit en el mateix carrer, que és obra de Pere Roca i que reproduïx el famós poema de Pere Quart "Codicil de poeta", un veritable llegat poètic i humà. Arran d'aquest Homenatge de Castellar a Joan Oliver, la rapsoda Núria Candela va fer un recital de poemes de Pere Quart. Pot ser un bon moment per recitar una tria d'aquests poemes que va interpretar Núria Candela i, així, conèixer una mica més un dels grans poetes de la poesia catalana del segle XX.

3. En ma terra del Vallès...

A vegades s'oblida que Pere Quart estimava profundament el paisatge vallesà. Ho veiem en els versos de les famoses "Corrandes d'exili": "En ma terra del Vallès / tres turons fan una serra, / quatre pins un bosc espès, / cinc quarteres massa terra. / "Com el Vallès no hi ha res." ". Però, en els últims anys de la seva vida, es queixava que li havien fet malbé el seu paisatge. Portarem d'aquest Vallès de la poesia de Pere Quart: del que fou i del que encara ens resta per conservar i apreciar.

Retrat de la família Oliver Sallarès. Drets d'esquerra a dreta: Joan Oliver Sallarès, Dolors Sallarès i Soler, Antoni Oliver i Turull, Antoni Oliver Sallarès. Asseguts: Justita Oliver Sallarès i Enric Oliver Sallarès. FOTO: AUTOR DESCONEGUT / FONS JOAN OLIVER-AHS

Monòlit dedicat a la memòria del poeta Pere Quart al carrer Joan Oliver. FOTOS: ANTONI SEGUÍ

Ca n'Oliver de Castellar del Vallès. FOTO: ARXIU FAMILIA OLIVER

Itinerari poètic "Pere Quart": inauguració curs 2017

SETEMBRE

5

9:15h

INICI DE CURS

L'Ajuntament de Sant Llorenç Savall i el Servei Educatiu Vallès Occidental VIII us conviden a l'acte d'inauguració del curs escolar 2017-2018, que tindrà lloc a la Vall d'Horta

9:15
Benvinguda, parlaments i presentació de l'Escola de Natura de la Muntada.

9:45 a 10:45
Itinerari poètic Pere Quart .
Intervindran:
Anton Carbonell del Col·lectiu Pere Quart, Toni Clapés, poeta i rapsode, i Joan Solé, rapsode.

10:45
Tast de vins amb la companyia de Carles Xuriguera

11:15
Comiat i bons desigs

El punt de trobada és a l'aparcament del Marquet de les Roques

Reptes

- “Fixar” les diferents rutes en el territori
- Incorporar es rutes en les plataformes actuals de difussió i promoció: Espais escrits, rutes de la Diputació, etc..
- Incorporar a més actors en l'ús i la gestió de les rutes: +escoles, +entitats, +administracions,
- Impulsar un sistema d'anàlisi i avaluació de les rutes i el seu impacte: indicadors, plataformes de participació ciutadana, etc..

Conclusions

- Treball en xarxa aplicant el model de la 5H
  - Inclusió de la ciutadania i el entorn natural
  - Generar processos de cocreació i coideació tenint en compte a totes les parts implicades
- Valorització i accesibilitat del patrimoni de forma “low cost”
  - Utilització d'eines digitals- afavorir la Innovació Social Digital

Moltes gràcies per la vostre atenció

Oriol Vicente Campos

Oriol.Vicente@uab.cat

Cultural heritage network coordinator

Strategic Development Unit

Office of the Deputy Executive Administrator for Research

Mòdul de Recerca A. Despatx 204

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

Tel: + 34 93 5868744

